

# **I Ogólnopolska Konferencja Badaczy Szkolnictwa Wyższego**

**24 czerwca 2015, Poznań**

**Centrum Studiów nad Polityką Publiczną UAM  
Katedra UNESCO Badań Instytucjonalnych i Polityki  
Szkolnictwa Wyższego  
Czasopismo naukowe „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”**

## Spis Treści

|   |    |
|---|----|
| ORGANIZATOR .....   | 4  |
| Prof. zw. dr hab. Marek Kwiek .....   | 5  |
| BIOGRAMY .....  | 7  |
| Dr Dominik Antonowicz .....   | 8  |
| Mgr Krzysztof Czarnecki .....   | 9  |
| Dr Agnieszka Dziedziczak-Foltyn .....   | 11 |
| Dr hab. Radosław Rybkowski .....  | 13 |
| Dr Marta Shaw .....   | 14 |
| Dr Marcelina Smużewska .....  | 16 |
| Dr Łukasz Stankiewicz.....  | 18 |
| Dr Krystian Szadkowski.....   | 19 |
| Dr Krzysztof Wasielewski .....  | 21 |
| ABSTRAKTY .....   | 22 |
| Dr Dominik Antonowicz - Między globalnymi siłami i lokalnym porządkiem. Ewolucja mechanizmów sterowania polskim szkolnictwem wyższym w latach 1989-2014 .....                                 | 23 |
| Mgr Krzysztof Czarnecki - Uwarunkowania nierówności horyzontalnych w dostępie do szkolnictwa wyższego w Polsce.....   | 26 |
| Dr Agnieszka Dziedziczak-Foltyn - Dialog z interesariuszami środowiskowymi na etapie projektowania reformy szkolnictwa wyższego w Polsce .....  | 27 |
| Prof. Marek Kwiek - Różnice międzypokoleniowe w pracy naukowej i produktywności badawczej. Czym Polska różni się od Europy Zachodniej?.....   | 28 |
| Dr hab. Radosław Rybkowski - Autonomia a rozliczalność uniwersytetu .....   | 30 |
| Dr Marcelina Smużewska - Studencki ruch naukowy we współczesnych uniwersytetach   | 31 |
| Dr Łukasz Stankiewicz - Pułapki umasowienia – o agencji jednostek w umasowionym systemie szkolnictwa wyższego .....   | 33 |
| Dr Krystian Szadkowski – Poza uniwersytet-fabrykę. Warunki możliwości funkcjonowania „transnarodowego stowarzyszenia kapitałów” w globalnym i lokalnym krajobrazie szkolnictwa wyższego. .... | 34 |
| Dr Krzysztof Wasielewski - O kłopotach w badaniu niepowodzeń edukacyjnych na studiach wyższych w Polsce. Dylematy terminologiczne, metodologiczne i systemowe.....                            | 36 |



# **ORGANIZATOR**

**Prof. zw. dr hab. Marek Kwiek**

Od 2002 roku dyrektor Centrum Studiów nad Polityką Publiczną i od 2012 roku kierownik Katedry UNESCO Badań Instytucjonalnych i Polityki Szkolnictwa Wyższego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Od kilkunastu lat prowadzi rozległe, interdyscyplinarne, międzynarodowe badania porównawcze instytucji uniwersytetu w Europie.

Międzynarodowy doradca i ekspert w sprawach polityki edukacyjnej i polityki naukowej m.in. dla Komisji Europejskiej, OECD, Rady Europy, OBWE, USAID, UNDP i Banku Światowego. W ostatnich kilkunastu latach kierownik, partner lub członek zespołu badawczego w ponad czterdziestu projektach międzynarodowych związanych z badaniami szkolnictwa wyższego i polityką edukacyjną, finansowanych m.in. przez Fundację Fulbrighta, Forda i Rockefellera, unijne programy badawcze, European Science Foundation (ESF) oraz organizacje międzynarodowe, rządy państw europejskich i instytucje edukacyjne. Współtwórca strategii rozwoju polskiego szkolnictwa wyższego do 2020 roku (Ernst and Young/IBNGR, 2010) i doradca ds. reform szkolnictwa wyższego w dziesięciu krajach, ostatnio na Ukrainie (2014).

Jego najważniejsze międzynarodowe projekty badawcze dotyczą przedsiębiorczości akademickiej (EUEREK, *European Universities for Entrepreneurship: Their Role in the Europe of Knowledge*, 2004–2007, 6 PR UE), relacji uniwersytetów z otoczeniem gospodarczym (GOODUEP, *Good Practices in University-Enterprise Partnerships*, 2007–2009, UE), równości szans edukacyjnych (*Higher Education in the 21st Century: Access and Equity*, 2007–2008, Fulbright Foundation), relacji państwa dobrobytu i uniwersytetów (EDUWEL, *Education and Welfare*, 2009–2013 i WORKABLE, *Making Capabilities Work*, 2009–2012, 7 PR UE) oraz transformacji profesji akademickiej (*The International Attractiveness of the Academic Profession*, 2000–2001, 2002–2003 oraz EUROAC, *The Academic Profession in Europe: Responses to Societal Challenges*, 2009–2013, ESF). Aktualnie prowadzi m.in. finansowany przez Narodowe Centrum Nauki pięcioletni projekt MAESTRO: *Program Międzynarodowych Badań Porównawczych Szkolnictwa Wyższego* (2012–2017) oraz trzyletni projekt HARMONIA (*Europejskie uniwersytety flagowe: w poszukiwaniu równowagi między doskonałością akademicką a zobowiązaniami wobec społeczeństwa i gospodarki*).

Trzy lata spędził na uniwersytetach zagranicznych m.in. na University of Virginia (Fulbright Foundation, 1994–1995), University of California w Berkeley (Kosciuszko Foundation, 1996–1997) i w National Endowment for Democracy w Waszyngtonie (*Reagan-Fascell Democracy Fellow*, 2002–2003). W latach 2000–2001 był *International Open Society Institute Policy Fellow*, a w latach 2007–2009 był jednym z 30 globalnych „naukowców nowego wieku” (*Fulbright New Century Scholars*) Fundacji Fulbrighta w dziedzinie badań nad szkolnictwem wyższym.

Opublikował 7 monografii i ponad 150 artykułów, przede wszystkim w obiegu międzynarodowym. Publikował m.in. w *Higher Education*, *Comparative Education Review*, *Science and Public Policy*, *Higher Education in Europe*, *Higher Education Management and Policy*, *European Educational Research Journal*, *Journal of Studies in International Education* czy *European Journal of Higher Education*. Trzy ostatnio wydane monografie to *Knowledge Production in European Universities: States, Markets, and Academic Entrepreneurialism*

(Peter Lang: Frankfurt am Main 2013, s. 483), *Transformacje uniwersytetu. Zmiany instytucjonalne i ewolucje polityki edukacyjnej w Europie* (Wydawnictwo Naukowe UAM: Poznań 2010, s. 447) oraz *The University and the State. A Study into Global Transformations* (Peter Lang: Frankfurt am Main 2006, s. 424).

Członek rad redakcyjnych kilku prestiżowych międzynarodowych czasopism z dziedziny badań nad szkolnictwem wyższym, m.in. *Higher Education Quarterly*, *European Educational Research Journal* i *European Journal of Higher Education*. Od 2011 roku redaktor serii naukowej HERP: *Higher Education Research and Policy*, wydawanej przez Peter Lang Scientific Publishers (Frankfurt am Main).

### **Wybrane publikacje:**

Marek Kwiek (2015). The Internationalization of Research in Europe. A Quantitative Study of 11 National Systems from a Micro-Level Perspective. *Journal of Studies in International Education*, 19(2), 2015. 1-19.

Marek Kwiek (2015). European Universities and Educational and Occupational Intergenerational Social Mobility. In: Hans-Uwe Otto (ed.), *Facing Trajectories from School to Work. Towards a Capability-Friendly Youth Policy in Europe*. Dordrecht: Springer. 2015. 87-114.

Marek Kwiek (2014). The Internationalization of the Polish Academic Profession. A European Comparative Approach. *Zeitschrift für Pädagogik*. 2014. Vol. 60, No. 5. 681-695

Marek Kwiek and Dominik Antonowicz (2014). The Changing Paths in Academic Careers in European Universities: Minor Steps and Major Milestones. In: Tatiana Fumasoli, Gaele Goastellec and Barbara M. Kehm (eds.), *Academic Careers in Europe - Trends, Challenges, Perspectives*. Dordrecht: Springer, 2014. 41-68.

Marek Kwiek (2014). Structural Changes in the Polish Higher Education System (1990-2010): a Synthetic View. *European Journal of Higher Education*. Vol. 4. No. 3. 2014. 266-280.

Marek Kwiek (2013). From System Expansion to System Contraction. Access to Higher Education in Poland. *Comparative Education Review*. Vol. 57. No. 3. 553-576

Marek Kwiek (2012). The Growing Complexity of the Academic Enterprise in Europe: A Panoramic View. *European Journal of Higher Education*. Vol. 2. Issue 2-3. 112-131

Marek Kwiek (2012). Changing Higher Education Policies: From the Deinstitutionalization to the Reinstitutionalization of the Research Mission in Polish Universities. *Science and Public Policy*. Vol. 39. Issue 5. 641-654

# **BIOGRAMY**

***Dr Dominik Antonowicz***

Doktor socjologii, pracownik Instytutu Socjologii UMK w Toruniu. Stypendysta rządu brytyjskiego, laureat programów START i KOLUMB Fundacji na rzecz Nauki Polskiej oraz Sprawne Państwo E&Y. Studiował oraz pracował na Uniwersytecie w Birmingham (UK), a roczny staż podoktorski odbył w Center of Higher Education Policy Studies (CHEPS) na Uniwersytecie w Twente (NL). W latach 2008-2009 był doradcą minister Barbary Kudryckiej, obecnie jest członkiem KEJN. Specjalizuje się w badaniach nad szkolnictwem wyższym, jest autorem kilkudziesięciu prac naukowych w tym obszarze.

**WYBRANE PUBLIKACJE:**

2014. Opening The Gates or Coping With The Flow? Governing Access to Higher Education in Northern and Central Europe. "Higher Education" DOI 10.1007/s10734-014-9830-1 (with Romulo Pinheiro)

2014. The Changing Role of Students' Representation in Poland: An Historical Appraisal. "Studies in Higher Education" 39 (3), 470-484. (z Romulo Pinheiro & Marceliną Smużewską)

2012. External Influences and Local Responses. Changes in Polish Higher Education 1990-2005, in: Marek Kwiek & Peter Maassen (eds.) National Education Reforms in a European Context. Comparative Reflections on Poland and Norway. Frankfurt: Peter Lang. 87-111.

2006. Czech and Polish Higher Education - from Bureaucracy towards Market Competition, "Czech Sociological Review", (z Natalie Simonova), Vol 42, nr 3, 517:537.

2005. Uniwersytet przyszłości - modele polityki i wyzwania, Warszawa: Instytut Spraw Publicznych



**Mgr Krzysztof Czarnecki**

Doktorant na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Magister nauk politycznych – w 2011 roku ukończył studia na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM. Napisaną pod kierunkiem prof. Józefa Orczyka pracę magisterską pt. „Narracja Nowego Zarządzania Publicznego a reforma szkolnictwa wyższego w Polsce” obronił z wyróżnieniem. Część studiów (rok akademicki 2010/2011) odbył na Uniwersytecie w Bergen (Norwegia) w ramach programu Erasmus, dzięki stypendium FSS EEA Grants.

Studia doktoranckie rozpoczął w 2011 roku. Rozprawę doktorską na temat wpływu pomocy materialnej i opłat za studia na nierówności horyzontalne w dostępie do szkolnictwa wyższego, przygotowuje pod kierunkiem prof. Jana Szambelańczyka. Jego zainteresowania naukowe, oprócz problematyki poruszanej w pracy doktorskiej, dotyczą także badań nad szkolnictwem wyższym, socjologii i ekonomii edukacji, teorii polityki społecznej oraz polityki publicznej. W czasie studiów doktoranckich ukończył dwie szkoły letnie: kurs „organization theory” na Uniwersytecie Kopenhaskim oraz ECPR Summer School in Methods and Techniques (kurs: „Introduction to Structural Equation Modelling”) na Uniwersytecie w Ljublanie. Uczestniczył w roli prelegenta w kilku konferencjach, organizowanych m.in. przez: European Consortium for Sociological Research, Uniwersytet w Bremie i EMPAS, European Consortium for Political Research. W lutym 2015 odbył dwutygodniowy staż badawczy w Swedish Institute for Social Research (SOFI), natomiast od lipca do listopada 2015 będzie przebywał na stypendium badawczym Endeavour Research Fellowship w Centre for the Study of Higher Education, Uniwersytet w Melbourne.

W ramach pozostałych aktywności akademickich tłumaczy z języka angielskiego na polski (obecnie: „Economics of the Welfare State” N. Barra), pełni funkcję opiekuna studenckiego koła naukowego „Polityka Społeczna”, a także prowadzi zajęcia dydaktyczne z psychologii społecznej, administracji publicznej oraz teorii polityki społecznej. W 2012 roku organizował na UEP pierwszą w Polsce Szkołę Letnią Ekonomii Heterodoksyjnej.

**WYBRANE PUBLIKACJE:**

Czarnecki K., Zając T. (2015). *Pomoc materialna dla studentów a decyzje kandydatów na studia na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu i Uniwersytecie Warszawskim*, "Edukacja Ekonomistów i Menedżerów. Problemy. Innowacje. Projekty" no. 2 (36), w druku.

Czarnecki K. (2015). *Różne oblicza kapitału społecznego – recenzja książki: 'Kapitał społeczny i edukacja'*, Piotr Mikiewicz, PWN 2014, "Stan Rzeczy", przyjęta do publikacji.

Czarnecki K. (2014). *Wpływ kapitału kulturowego, społecznego i ekonomicznego na ponoszenie odpłatności za studia*, "Edukacja Ekonomistów i Menedżerów. Problemy. Innowacje. Projekty", no. 2 (32), p. 143-162.

Czarnecki K. (2014), *Higher Education Policy of 'Post-Communist Countries' in the Context of Welfare Regimes*, "Poznan University of Economics Review", no. 2 (14), p. 43-62. See EBSCO database.

Czarnecki K. (2013), *Polski system szkolnictwa wyższego a funkcje polityki społecznej – ujęcie porównawcze*, "Polityka Społeczna", no. 10 (475), p. 25-32.

Czarnecki K. (2013), *Narracja Nowego Zarządzania Publicznego a reforma szkolnictwa wyższego w Polsce*, "Praktyka Teoretyczna", no. 7, p. 85-106.

Czarnecki K. (2012), *Kontekst instytucjonalny przechodzenia z edukacji wyższej do pracy – przykład fiński*, "Edukacja Ekonomistów i Menadżerów. Problemy. Innowacje. Projekty", no. 3 (25), p. 91-112.

Czarnecki K. (2011), *Idee i praktyki Nowego Zarządzania Publicznego*, "Zarządzanie Publiczne", no. 1 (15), p. 5-19.

**Dr Agnieszka Dziedziczak-Foltyn**

Od 2003 r. (po studiach doktoranckich 1999-2003) adiunkt w Katedrze Socjologii Edukacji (do 2000 r. był to Zakład Badań nad Szkolnictwem Wyższym) w Instytucie Socjologii na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Początkowo zajmowała się problematyką relacji między kształceniem na poziomie wyższym a zapotrzebowaniem rynku pracy. Autorka kilkunastu artykułów na ten temat oraz pracy doktorskiej opublikowanej w 2007 r. *Menedżer niekoniecznie poszukiwany. Młodzi adepci zarządzania na rynku pracy* (seria Folia Sociologica nr 31, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź).

W latach 2006-2009 pracowała jako sekretarz naukowy przy projekcie międzynarodowym w programie SOCRATES - *New Social Risks in the European Knowledge Society and Higher Education* (NESOR). Współredaktorka monografii wydanej w ramach projektu: Buchner-Jeziorska A., Dziedziczak-Foltyn Agnieszka (red.) (2010), *Proces Boloński – ideologia i praktyka edukacyjna*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego (autorka dwóch tekstów w tej monografii). Współautorka czterech raportów krajowych opublikowanych po zakończeniu projektu na łamach internetowego czasopisma Journal of Social Science (<http://www.dia-e-logos.com/frames.asp>).

W efekcie doświadczeń zdobytych w ww. projekcie, poświęconym roli i profilowi szkolnictwa wyższego w europejskim społeczeństwie wiedzy, jej aktualne zainteresowania naukowe skrytykowały się wokół problematyki polityki szkolnictwa wyższego i reformowania szkolnictwa wyższego w Polsce oraz debaty publicznej im towarzyszącej. Autorka ponad 25 artykułów. Przygotowuje książkę habilitacyjną na temat reformy szkolnictwa wyższego w Polsce w pryzmacie debaty publicznej.

Członkini Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, ekspert Fundacji Rozwoju Przedsiębiorczości w Łodzi oraz Fundacji Naukowej Norden Centrum w Warszawie. Od 10 lat współpracuje publikacyjnie z internetowym Serwisem HR Wydawnictwa Wolters Kluwer (autorka ponad 20 artykułów), prowadzi również szkolenia z zakresu umiejętności miękkich. Dodatkowo w latach 2009-2014 w ramach projektów realizowanych przez FRP w Łodzi gromadziła doświadczenia związane z wdrażaniem coachingu w edukacji wyższej. Od 2014 roku rozwija zainteresowania naukowe metodą tutoringów akademickiego (posiada certyfikat tutora, uczestniczyła w dwóch ogólnopolskich kongresach tutoringów).

**WYBRANE PUBLIKACJE:**

Dziedziczak-Foltyn A. (2014), *Recepcja przemian instytucji szkoły wyższej - szkic o dwóch formacjach w dyskursie naukowym*, [w:] Nauka i Szkolnictwo Wyższe, nr 1/43 (w druku)

Dziedziczak-Foltyn A. (2014), *Cywilizacyjne zobowiązania państwa i uniwersytetu – rozważania na kanwie debaty o roli humanistyki*, [w:] Kultura i Społeczeństwo nr 4: 51-70

Dziedziczak-Foltyn A. (2013), *Prawo o szkolnictwie wyższym w pryzmacie jakości rządzenia i polityki rozwoju*, [w:] Pakuła J.(red.), „Współczesne problemy nauki i szkolnictwa wyższego”, Toruń: Eikon Studio: 87-98

Dziedziczak-Foltyn A. (2011), *Imperatyw rozwoju a kondycja myślenia strategicznego o polskim szkolnictwie wyższym (i nauce) w dobie transformacji systemowej*, [w:] Nauka i Szkolnictwo Wyższe, nr 2/38: 88-106

Dziedziczak-Foltyn A. (2011), *Plusy i minusy reformy szkolnictwa wyższego w Polsce – próba analizy debaty publicznej*, [w:] Kostkiewicz J., Domagała-Kręcioch A., Szymański M.J. (red.),

„Szkola wyższa w toku zmian. Debata wokół ustawy z 18 marca 2011 roku”, Kraków: Impuls: 95-118

Dziedziczak-Foltyn A. (2011), *Rozwój szkolnictwa wyższego w Polsce - w trzech odsłonach myśli strategicznej*, [w:] Chałubiński M, Narkiewicz-Niedbalec E. (red.), „Nauka polska na przełomie XX i XXI wieku: recepcja teorii i wzorów instytucji. Kondycja polskiego szkolnictwa wyższego”, *Rocznik Lubuski*, Tom 37 cz. 1, Lubuskie Towarzystwo Naukowe, Zielona Góra: 165-182

Dziedziczak-Foltyn A., Musiał K. (2010), *Pod znakiem jakości - priorytet w kształtowaniu polityki szkolnictwa wyższego w krajach nordyckich i w Polsce*, [w:] *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, nr 1-2/35-36: 30-59

Dziedziczak-Foltyn A., Musiał K. (2009), *Kontrolować czy nadzorować? Modelowanie polskiej polityki szkolnictwa wyższego z punktu widzenia nordyckiej utopii* [w:] *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, nr 2/34: 102-128

Dziedziczak-Foltyn A. (2009), *O reformowaniu szkolnictwa wyższego w Polsce w latach 1989-2009 i towarzyszącej temu debacie publicznej* [w:] *Przegląd Socjologiczny*, LVIII/3: 51-76

**Dr hab. Radosław Rybkowski**

Doktor habilitowany w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplina: nauki o polityce, 2013 Uniwersytet Jagielloński, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych na podstawie rozprawy habilitacyjnej: *Ziemią i pieniędzmi. Początki federalnej polityki wobec szkolnictwa wyższego w Stanach Zjednoczonych Ameryki, 1787-1890*. Doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, 2000. Uniwersytet Jagielloński, Międzywydziałowy Zakład Studiów Amerykańskich na podstawie dysertacji: *Strategie promowania kariery aktorskiej na przykładzie amerykańskich występów Heleny Modrzejewskiej i Sary Bernhardt*. Jego zainteresowania badawcze ogniskują się na następujących problemach: autonomia uczelni; amerykańska i kanadyjska polityka wobec szkolnictwa wyższego; społeczna odpowiedzialność uczelni.

Do tej pory brał udział w pracach projektu finansowanego ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju „ABSOLWENT zmienia polskie uczelnie”, realizowanego w ramach działań Kuźnia Kadr 7 Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu; był odpowiedzialny za prowadzenie badań nad zagranicznymi programami absolwenckimi (USA, Skandynawia, Republika Czeska, Benelux). Realizował zespołowy grant badawczy N 116 4593 40, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, czerwiec 2011 – grudzień 2013 (zespół czteroosobowy, kierownik: dr hab. Marta Kijewska-Trembecka): *Pokój, porządek i dobry rząd. Najważniejsze zagadnienia współczesnej polityki Kanady*; odpowiedzialny za część poświęconą kanadyjskiej polityce edukacyjnej i kulturalnej

**WYBRANE PUBLIKACJE:**

**Monografie**

Rybkowski, Radosław, *Ziemią i pieniędzmi. Początki federalnej polityki wobec szkolnictwa wyższego w Stanach Zjednoczonych Ameryki, 1787-1890*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2012, 242 strony.

Rybkowski, Radosław, *Upadek stopni/Stopnie upadku. Problemy amerykańskiego szkolnictwa wyższego*, Kraków: Wydawnictwo WAM 2011, 223 strony.

**Artykuły w czasopiśmie oraz rozdziały w pracach zbiorowych**

Radosław Rybkowski, *Between Equity and Opportunity: The Decline of the Great Equalizer*, [w:] red. Marcin Grabowski, Kryštof Kozák, György Tóth, *The United States as Divided Nation. Past and Present*, Frankfurt am Main, Peter Lang Edition, 2014, s. 119-132.

Radosław Rybkowski, *World, University, Class, and Identity*, [w:] red. Tadeusz Marek, Waldemar Karwowski, Marek Frankowicz, Jussi Kantola, Pavel Zgaga, *Human Factors of a Global Society. A System of Systems Perspective*, Boca Raton: CRC Press, 2014, s. 679-687.

Radosław Rybkowski, *University Experience as Community Building*, “Humanities and Social Sciences Latvia”, vol. 22, issue 2 (Autumn-Winter 2014), s. 4-13.

Radosław Rybkowski, *Polityka edukacyjna i kulturalna w Kanadzie*, [w:] Marcin Gabryś, Marta Kijewska-Trembecka, Radosław Rybkowski, Tomasz Soroka, *Kanada na przełomie XX i XXI wieku. Polityka, społeczeństwo, edukacja*, Kraków: Księgarnia Akademicka 2013, s. 211-249.

***Dr Marta Shaw***

Pracuje w Instytucie Spraw Publicznych na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego od 2014 roku. Jest filologiem angielskim, ukończyła również studia z zakresu hermeneutyki i doktorat z Przywództwa Organizacyjnego oraz Polityki Naukowej i Rozwojowej (Organizational Leadership, Policy, and Development).

Doświadczenie badawcze zdobywała w licznych projektach naukowych w University of Minnesota, uczelni z pierwszej trzydziestki Rankingu Szanghajskiego. Jej badania dotyczą wpływów globalizacyjnych na zarządzanie w szkolnictwie wyższym i nauce, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii ustroju (*governance*), uwarunkowań rzetelności naukowej, oraz rozwoju kompetencji międzykulturowych. W nauce poszukuje użytecznej diagnozy istotnych problemów społecznych w obszarze edukacji, szkolnictwa wyższego i nauki.

W latach 2011-2014 prowadziła w Polsce badanie elit akademickich, porównując koncepcje zarządzania uczelnią przyjęte przez władze uczelni oraz architektów reform nauki i szkolnictwa wyższego. Uczestniczyła również w pracach zespołu pod kierownictwem prof. Melissy Anderson, badającego uwarunkowania organizacyjne nierzetelności akademickiej, ze szczególnym uwzględnieniem fałsyfikacji, fabrykacji i plagiatów (FFP). W wyniku międzynarodowego konkursu Transparency International powołało ją do konsultacji naukowej pierwszego globalnego raportu o korupcji w edukacji - Global Corruption Report: Education. Jest autorką przełomowego opracowania diagnozującego wschodzące uwarunkowania korupcji w dobie umasowienia i komercjalizacji szkolnictwa wyższego. Drugi obszar prowadzonych badań to czynniki warunkujące rozwój kompetencji międzykulturowych u studentów uczelni wyższych. Badała m.in. powiązania pomiędzy doświadczeniami odmienności przed rozpoczęciem studiów a etapem rozwoju międzykulturowego na pierwszym roku studiów.

Doświadczenie w kierowaniu projektami naukowymi zdobywała m.in. jako wicedyrektor programu badawczego MasterCard realizowanego w Kenii, Tanzanii i Ugandzie. Zespół University of Minnesota oceniał programy edukacyjne dla młodzieży i badał czynniki sprzyjające aktywizacji zawodowej młodych osób z najuboższych kręgów społecznych. Współprowadziła też biuro prorektora Bethel University w St. Paul, projektowała proces ewaluacji programów magisterskich i doktoranckich w University of Minnesota, oraz pracowała jako konsultant ewaluacyjny w licznych uniwersyteckich projektach.

**WYBRANE PUBLIKACJE:**

Shaw, M.A. & Lenartowicz, M. (2015). Humboldt is (not) dead: A social systems perspective on reforming European universities. Leemann, R.J., C. Imdorf, J.J.W. Powell, & M. Sertl (Ed.). *Wie Bildung organisiert wird. Soziologische Analysen zu Schule, Berufsbildung, Hochschule und Weiterbildung. (How education gets organized: Sociological analyses of schools, vocational, higher and continuing education.)* Weinheim/München: BeltzJuventa Verlag,

Shaw, M.A. (2015). The challenges and implications of globalization for undergraduate pedagogy. Williams, R. & Lee, A. (Ed.) *Internationalizing Higher Education: Critical Collaborations across the Curriculum* (pp. 35-46). Rotterdam: Sense Publishers

Shaw, M.A.; Chapman, D.W., Rumyantseva, N. (2014). *Organizational culture in the adoption of the Bologna Process: A Study of Academic Staff at a Ukrainian University. Studies in Higher Education* 38(7)

Shaw, M.A. (2013). Flawed implementation or inconsistent logics? Lessons from higher education reform in Ukraine. *European Education* 45:1

Shaw, M.A. (2013) Impacts of globalisation on the academic profession: Emerging corruption risks in higher education. In Transparency International, *Global Corruption Report* (pp. 194-201). New York: Routledge

Anderson, M. S., Shaw, M. A., Steneck, N. H., Konkle, E., & Kamata, T. (2013). Research integrity and misconduct in the academic profession. In M. B. Paulsen (Ed.), *Higher Education: Handbook of Theory and Research* (pp. 217–261). Dordrecht: Springer.

Shaw, M.A. (2012). Pursuing things that work in European higher education governance. *Comparative and International Higher Education* 4(2012)

Lee, A.; Poch, R.; Shaw, M.A.; Williams, R. (2012). *Engaging diversity in undergraduate classrooms: A pedagogy for developing intercultural competence*. Association for the Study of Higher Education Report Series. San Francisco: Jossey-Bass

**Dr Marcelina Smużewska**

Przedsiębiorca, freelancer w obszarze badań społecznych, z doświadczeniem zawodowym w HR i pozyskiwaniu funduszy unijnych. Studiowała socjologię i psychologię. Ex-działacz ruchu studenckiego. Doktorat pt. „Studencki ruch naukowy w polskich uniwersytetach – między tradycją a realiami” obroniony w 2015 r. w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zainteresowania badawcze koncentrują się wokół socjologii młodzieży, nauki i organizacji. Do niedawna skupiała się na organizacyjnej aktywności młodzieży, na zagadnieniach etycznych pracy naukowej, metodologicznych aspektach socjologii historycznej. Uczestniczka projektów badawczych zleczanych przez MNiSzW, instytucje rządowe, samorządy, uczelnie, organizacje pozarządowe i podmioty komercyjne.

**WYBRANE PUBLIKACJE:**

- Smużewska, M., Antonowicz, D. & Pinheiro, R. (2014), The changing role of students' representation in Poland: an historical appraisal. *Studies in Higher Education* 39 (3), pp. 470-484.
- Smużewska, M. & Grabowska-Garczyńska, K. (2014), Czy możliwy jest naród europejski?. Rozważania w świetle publikacji „Tożsamość, Zaufanie, Integracja. Polska i Europa”, *Studia Socjologiczne* 3, pp. 253–265.
- Smużewska, M. (2014), Rozważania o współczesnym uniwersytecie w kontekście książki Cezarego Kościelniaka i Jarosława Makowskiego, *Nauka* 2, pp. 105-117.
- Smużewska, M. (2013), Zorganizowane formy aktywności naukowej polskich studentów z perspektywy teorii ruchów społecznych, *Analecta XXII*, 1-2, pp. 191-213.
- Smużewska, M. (2013), Czy dorosła nauka nadal potrzebuje swoich partnerów? In Szlachcicowa, I., Nowaczyk, O., Mrozowicki, A. (eds), *Sprawstwo. Teorie, metody, badania empiryczne w naukach społecznych*. Kraków: Nomos, pp. 370-284.
- Smużewska, M. (2012), Wspomnienie o pewnej obserwatorce życia społecznego. Elżbieta Wnuk-Lipińska i badania nad młodzieżą. *Roczniki Historii Socjologii* 2, pp. 147-158.
- Smużewska, M. (2012), Apokaliptycy i dostosowani – widmo katastrofy w globalnej wiosce? Stanowiska w sprawie obecności socjologii polskiej w mediach. In Jabłoński, A., Szymczyk, J. & Zemło, M. (eds.), *Kontrowersje dyskursywne. Między wiedzą specjalistyczną a praktyką społeczną*. Lublin: KUL, pp. 495-510.
- Smużewska, M. (2012), Prehistoria polskiego studenckiego ruchu naukowego. *Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój. Roczniki Kasy im. J. Mianowskiego XXI*, pp. 157-180.
- Smużewska, M. (2012), Etos studencki w kodeksach i w życiu codziennym, *Kwartalnik Myśli Społeczno-Pedagogicznej. Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja* 2 (58), pp. 141-156.
- Smużewska, M. (2011/2012), Jak połączyć bakcyła nauki? Rzecz o genezie i roli akademickiego ruchu naukowego. *Struna. Biuletyn Młodych Naukowców*, pp. 14-21.
- Smużewska, M. & Tomaszewski, P. (eds.) (2011), *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*. Toruń: Cycero [author of chapters: Wstęp, pp. 7-12, Prehistoria studenckiego ruchu naukowego – od pijarskich cyrkułów do czytelni akademickich, pp. 25-42, Studencki ruch naukowy w UMK, pp. 95-112].
- Smużewska, M. (2011), Studencki ruch naukowy na łamach Głosu Uczelni UMK w latach 1952-2010. *Toruńskie Studia Bibliologiczne* 1 (6), pp. 87-104.
- Smużewska, M. (2011) Proces aplikowania o środki unijne w obrębie struktur społecznych i grup interesu. Perspektywa doradcy. *Oeconomia Copernicana* 1, pp. 137-150.



Smużewska, M. (2011), Hanna Świda-Ziemia (2010). Młodzież PRL. Portrety pokoleń w kontekście historii. Kraków: Wydawnictwo Literackie, ss. 595 (rec.). *Przegląd Pedagogiczny* 2, pp. 138-144.

Smużewska, M. (2011), Studencki ruch naukowy w systemie nauki akademickiej. In Szafraniec, K., Zielińska, M. (eds.). *Zrozumieć społeczeństwo, zrozumieć pokolenia. Młodzież, młodość i pokoleniowość w analizach socjologicznych. Rocznik Lubuski* 37, pp. 195-210.

Smużewska, M. (2010), Instytucjonalizacja studenckiego ruchu naukowego na przykładzie toruńskiej humanistyki (1945-2010). *Rocznik Toruński* 37, pp. 133-162.

Smużewska, M. (2010), Proces aplikowania o środki unijne przez pryzmat teorii solidarności grupowej Michaela Hechtera. In *Gospodarka, społeczeństwo, państwo – dokąd zmierza świat? Materiały z I Ogólnopolskiej Interdyscyplinarnej Konferencji Studenckich Kół Naukowych*. Katowice: Uniwersytet Ekonomiczny, pp. 255-261.

***Dr Łukasz Stankiewicz***

Od wielu lat związany z Uniwersytetem Gdańskim, na którym zdobył (na podstawie pracy dotyczącej filozofii Foucaulta) tytuł magistra filozofii i gdzie, w lutym 2014 roku, obronił doktorat z zakresu nauk społecznych ze specjalizacją pedagogiczną. Jego praca doktorska dotyczyła publicznego sporu wokół reformy systemu szkolnictwa wyższego i nauki, i opierała się na analizie dyskursu medialnego i szerokiej rekonstrukcji historii i ideologii instytucji akademickich.

Jego zainteresowania badawcze koncentrują się wokół uniwersytetów i ich społecznych powiązań, a także teorii pozwalających na uchwycenie procesów społecznej i organizacyjnej zmiany. W ostatnim okresie najczęściej zajmował się teoriami dóbr pozycjonalnych i pułapek społecznych, które wydają się doskonale nadawać do opisu i głębszego zrozumienia dynamiki umasowienia szkolnictwa wyższego, a także problemów, na jakie natrafiają reformatorzy edukacji.

W trakcie studiów doktoranckich (z zakresu Pedagogiki i Nauk o Polityce na Uniwersytecie Gdańskim) był zaangażowany w tłumaczenie i redakcję dwóch książek, organizację międzynarodowego sympozjum, brał też udział w wielu krajowych i zagranicznych konferencjach. Mieszka, razem ze swoją partnerką, w Gdyni. Wspólnie opiekują się sporą gromadką przygarniętych kotów.

**WYBRANE PUBLIKACJE:**

- Stankiewicz Ł. (2014). Spór o edukację wyższą w perspektywie teorii dóbr pozycjonalnych. *Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja*, 66(2).
- Szkudlarek, T., & Stankiewicz, Ł. (2014). Future perfect? Conflict and agency in higher education reform in Poland. *International Journal for Academic Development*, 19(1), 37-49.
- Stankiewicz, Ł. (2012). Pozycja studentów na uniwersytecie przyszłości – analiza wybranych dokumentów z debaty nad reformą szkolnictwa wyższego, *Ars Educandi*, t.12.

**Dr Krystian Szadkowski**

Adiunkt w Instytucie Filozofii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Badacz w Centrum Studiów nad Polityką Publiczną oraz sekretarz Katedry UNESCO Badań Instytucjonalnych i Polityki Szkolnictwa Wyższego. W 2014 roku obronił doktorat pod kierunkiem prof. Marka Kwieka, *W stronę uniwersytetu jako instytucji dobra wspólnego. Filozoficzne podstawy krytycznych badań nad szkolnictwem wyższym*.

Redaktor naczelny czasopisma naukowego „Praktyka Teoretyczna”, oraz od 2015 roku, redaktor wykonawczy czasopisma naukowego „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”.

W latach 2010-2013 stypendysta Fundacji Marie Curie-Skłodowskiej, zatrudniony na stanowisku młodszego badacza w Instytucie Badawczym Education International, globalnej centrali nauczycielskich i akademickich związków zawodowych w Brukseli. W ramach obowiązków służbowych zajmował się przygotowaniem raportów (m.in. corocznych ocen wyników badań PISA czy raportu dla Międzynarodowej Organizacji Pracy o sytuacji uzwiązkowanej kadry akademickiej na świecie) oraz przeprowadził na użytek organizacji badania dotyczące percepcji sytuacji doktorantów przez zrzeszone w EI akademickie związki zawodowe.

Od 2008 wziął lub bierze udział w 6 projektach badawczych, w tym 1 finansowanym w 7 Programie Ramowym (Marie Curie Initial Training Network EDUWEL - *Education as Welfare: Enhancing opportunities for socially vulnerable youth in Europe*; early stage researcher), 2 finansowanych ze środków Narodowego Centrum Nauki (MAESTRO: *Program for International Comparative Research in Higher Education*, doktorant; HARMONIA: *European Flagship Universities: Balancing Academic Excellence and Socio-Economic Relevance* – post-doc) i 1 finansowanym ze środków Narodowego Centrum Kultury (*Social economy of creativity. In search of economic strategy to promote the circulation of independent culture*).

**WYBRANE PUBLIKACJE:**

**Monografie:**

K. Szadkowski, *Uniwersytet jako dobro wspólne. Podstawy krytycznych badań nad szkolnictwem wyższym*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015 (w przygotowaniu).

*A Joy Forever. Political Economy of Social Creativity*, red. M. Kozłowski, A. Kurant, J. Sowa, K. Szadkowski, K. Szreder, MyFly Books, London 2014.

*Edu-Factory. Samorganizacja i opór w fabrykach wiedzy*, red. J. Sowa, K. Szadkowski, Wydawnictwo Korporacja Ha!art, Kraków 2011.

**Artykuły:**

K. Szadkowski, *Dobro wspólne jako nie-kapitalistyczna forma bogactwa. Antonia Negriego teza o kryzysie prawa wartości i jej konsekwencje*, ss. 196-224, „Hybris” 2(25)/2014.

K. Szadkowski, *The Long Shadow of Doctoral Candidate's Status. Case Study – Poland*, „Social Work & Society”, 2(12)/2014, ss. 1-17.

K. Szadkowski, Krystian, *Czym są krytyczne badania nad szkolnictwem wyższym?*, CPP RPS Vol. 73, Poznań 2014, ss. 3-47.

K. Szadkowski, *The University's Third Mission as a Challenge for Marxist Theory*, „Człowiek i społeczeństwo” tom XXXV, 2013, ss. 203-218.

I Ogólnopolska Konferencja Badaczy Szkolnictwa Wyższego, 24 czerwca 2015, Poznań

K. Szadkowski, *Marksizm w cieniu kryzysu prawa wartości. Posłowie do polskiego wydania*, [w:] *Marks. Nowe perspektywy*, przeł. S. Królak, red. LUM, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013, ss. 327-346.

***Dr Krzysztof Wasielewski***

Socjolog, adiunkt w Instytucie Socjologii UMK w Toruniu. Główne zainteresowania naukowo-badawcze oscylują w obrębie socjologii edukacji i zasadniczo poświęcone są problematyce selekcji społecznych w szkolnictwie wyższym i dostępności młodzieży ze środowisk zmarginalizowanych (głównie ze wsi) do studiów wyższych, jednostkowym i społecznym funkcjom kształcenia, a także relacjom pomiędzy szkolnictwem wyższym a rynkiem pracy. Uczestnik wielu projektów badawczych realizowanych we współpracy m.in. z FDPA, ISP oraz finansowanych przez KBN i NCN. Członek Europejskiego Towarzystwa Socjologicznego (ESA) oraz Polskiego Towarzystwa Socjologicznego (PTS). Przewodniczący Oddziału Toruńskiego PTS.

**WYBRANE PUBLIKACJE:**

Wasielewski, K., Mechanizmy rekrutacji na uniwersytet. Na przykładzie kierunku Socjologia ogólna na UMK w Toruniu, w: *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, nr 2/2005, ss. 39-49.

Wasielewski, K., Społeczne zróżnicowanie uniwersytetu. Młodzież wiejska i wielkomijska na UMK w Toruniu, w: *Studia Socjologiczne*, nr 1/2006, ss. 119-154.

Wasielewski, K., Aspiracje edukacyjne młodzieży a środowisko szkolne, rodzinne i lokalne, w: *Wieś i Rolnictwo*, nr 4/2009, ss. 129-144.

Wasielewski, K., The 'Trajectorisation' of the Educational Biographies as an Unintentional Outcome of the Educational Expansion in Poland, In: *Expected and Unexpected Consequences of the Educational Expansion in Europe and the US. Theoretical Approaches and empirical findings in comparative perspective*, ed. Rolf Becker and Andreas Hadjar, Bern – Stuttgart – Vien: Haupt, 2009. (wspólnie z Jarosławem Domalewskim i Piotrem Mikiewiczem), ss. 153-163.

Wasielewski, K., *Zmiany w edukacji: szkoła i jej otoczenie*, redakcja Krzysztof Wasielewski i Jarosław Domalewski, Toruń 2011, Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 229;

Wasielewski, K., *Zmiany poziomu aspiracji edukacyjnych młodzieży jako efekt adaptacji do nowych warunków społeczno-ekonomicznych*, w: *Zawirowania systemu edukacji. Z perspektywy socjologicznych warsztatów badawczych*, pod red. Marty Zahorskiej, Warszawa 2012, Wydawnictwo UW, ss. 72-84.

Wasielewski, K., *Kształcenie w wyższych szkołach rolniczych. Funkcje społeczne i jednostkowe*, w: *Społeczne i kulturowe zagadnienia przemian na wsi polskiej*, pod red. Andrzeja Rosnera, Warszawa 2012, IRWIR PAN, ss. 37-50.

Wasielewski, K., *Młodzież wiejska na uniwersytecie – droga na studia, mechanizmy alokacji, postawy wobec kształcenia*, Toruń 2013, Wydawnictwo Naukowe UMK, ss. 282;

Wasielewski, K., *Socjologia wychowania w Polsce - pytania o wymiar tożsamościowy subdyscypliny*, w: *Studia Socjologiczne*, nr 2/2013, ss. 9-29 (wspólnie z Tomaszem Leszniewskim)

Wasielewski, K., *Caught in the trap of mass education – transformations in the Polish higher education after 1989*, *Polish and Russian Youth: Education and Work in Changing Society*; ed. Krystyna Szafraniec i David Konstantinowski, Instytut Socjologii RAN, Moskwa 2013, ss. 54-73.

# **ABSTRAKTY**

***Dr Dominik Antonowicz - Między globalnymi siłami i lokalnym porządkiem. Ewolucja mechanizmów sterowania polskim szkolnictwem wyższym w latach 1989-2014***

Polskie szkolnictwo wyższe należy do tych obszarów życia społecznego, które w ostatnim ćwierćwieczu przeszło głębokie i gwałtowne przemiany. Ich kierunek, zakres oraz dynamika dla wielu stały się symbolem polskiej transformacji systemowej (Misztal, 2000). W okresie PRL – z powodów geopolitycznych – Polska pozostawała się w pewnej izolacji i procesy umasowienia, urynkowienia czy internacjonalizacji nie miały wpływu na funkcjonowanie polskich uczelni podczas gdy w krajach zachodnich systemu szkolnictwa wyższego stopniowo zmierzały w kierunku konwergencji pod wpływem transnarodowych procesów (np. Schofer & Meyer, 2005).

W tym kontekście, demokratyczny przełom w Polsce oznaczał nie tylko początek transformacji ustrojowej i rozpoczęcie wolnorynkowych reform, ale również otwarcie się na świat, na działanie transnarodowych procesów, które od połowy lat 60. intensywnie kształtowały szkolnictwo wyższe w krajach Europy Zachodniej. Polska – pozostając przez dekady poza sferą oddziaływania *społeczeństwa światowego* (Meyer, Boli, Thomas, & Ramirez, 1997) – stała się krajem szczególnie wyeksponowanym na działalność transnarodowych sił, ekspercko, instytucjonalnie oraz finansowo wspieranych przez Bank Światowy oraz OECD, dodatkowo potęgowanym przez prozachodni kierunek reform politycznych oraz gospodarczych. Szczególną pozycję w tym układzie zajmowało szkolnictwo wyższe, które z jednej strony szukało pomostów z (zachodnim) światem nauki, a z drugiej strony tkwiło głęboko osadzone w narodowym porządku instytucjonalnym, kształtowanym w wyniku długiej historii polskiego szkolnictwa wyższego. Innymi słowy, otwierało się on na nowoczesne społeczeństwa światowego jednocześnie starając się powrócić do – mających niemal mityczny status – tradycyjnych wzorów funkcjonowania szkolnictwa wyższego (Wnuk-Lipińska, 1996).

W badaniach nad szkolnictwem wyższym, Polska stała się zatem idealnym laboratorium do analiz zjawiska ścierania się napierających „z góry” transnarodowych procesów (zmierzających do konwergencji narodowych systemów szkolnictwa wyższego) oraz oddziałujących „od dołu” (zmierzających do dywergencji) głęboko zakorzenionych wzorów organizacyjnych, opartych na akademickich mitach oraz uniwersyteckiej tradycji, które przez dekady miały istotny wpływ na funkcjonowanie polskich uczelni. Starcie tych dwóch porządków stało integralnym elementem procesu transformacji i przejawia się w niemal wszystkich jego aspektach, ale w przypadku polskiego szkolnictwa wyższego obszarem największych napięć stała się kwestia koordynacji czy też mechanizmów sterowania szkolnictwem wyższym, w którym to jak w soczewce widoczny jest spór między nowoczesnymi trendami globalnymi a tradycyjnym lokalnym porządkiem (Clark, 1986). Z tego powodu przedmiotem moich studiów jest analiza ewolucji mechanizmów sterowania polskim szkolnictwem wyższym w latach 1989-2014 widzianych jako efekt ścierania się transnarodowych procesów z silnie zinstytucjonalizowaną lokalną tradycją ukształtowaną w wyniku blisko siedemdziesiąt letniej historii szkolnictwa wyższego w Polsce. Problematyka badań wpisuje się w kontekst teoretycznych sporów o naturę i kierunek zmian w szkolnictwie wyższym prowadzonych w ostatnich latach na gruncie neoinstytucjonalizmu, które w sposób szczególny dotyczy krajów dokonujących głębokich reform (np. P. Maassen & Gornitzka, 2012; P. Maassen & Cloete, 2006) (Neave & Amaral, 2012).

Książka jest pierwszą próbą spojrzenia na proces transformacji polskiego szkolnictwa wyższego w kontekście przemian mechanizmów systemowej koordynacji czyli władzy nad szkolnictwem wyższym. Nawiązuje do bogatego dorobku polskich badań nad nauką i szkolnictwem wyższym, kontynuacją prowadzonych badań na jego przemianami zwłaszcza przez Stefana Amsterdamskiego (Amsterdamski, 1993), Marię Wójcickiej (np. 2009), Julitę Jabłecką (2002), Małgorzatę Dąbrowa-Szeffler oraz Ireneusza Białeckiego (1997; 2009), a przede wszystkim przerwaną przedwcześnie śmiercią studiów Elżbiety Wnuk-Lipińskiej (1996) czy licznych analiz Marka Kwieka (np. 2003). Praca przyjmuje holistyczną optykę patrzenia na przemiany w polskim szkolnictwie wyższym i ukazuje je jako przejaw uniwersalnego procesu ścierania się globalnego i lokalnego porządku (i stojących za nimi interesów) w krajach transformacji ustrojowej. Wnioski wynikające z prowadzonej analizy nie tylko wzbogacają istniejący stan wiedzy o polskich przemianach, ale przede wszystkim mają charakter uniwersalny i dotyczą mechanizmów transformacji systemów szkolnictwa wyższego w krajach rozwijających się.

### **Literatura:**

- Amsterdamski, S. (1993). Dwa lata później: uwagi o reformach w szkolnictwie wyższym i w nauce. *Nauka I Szkolnictwo Wyższe*, (2), 22–34.
- Białeckie, I., & Dąbrowa-Szeffler, M. (2009). Polish Higher Education in Transition: Between Policy Making and Autonomy. In D. Palfreyman & T. Tapper (Eds.), *Structuring mass higher education: the role of elite institutions* (pp. 183–201). New York: Routledge.
- Clark, B. R. (1986). *The Higher Education System: Academic Organization in Cross-national Perspective*. University of California Press.
- Dąbrowa-Szeffler, M. (1997). Kondycja finansowa państwowych szkół wyższych i nakłady na kształcenie. *Nauka I Szkolnictwo Wyższe*, (9), 80–89.
- Jabłecka, J. (2002). Menedżeryzm i państwo ewaluacyjne - zmiany w zarządzaniu uniwersytetami na przykładzie Wielkiej Brytanii. In M. Wójcicka (Ed.), *Dywersyfikacja w szkolnictwie wyższym* (Wydawnictwo UW, pp. 63–81). Warszawa.
- Kwiek, M. (2003). Academe in transition: Transformations in the Polish academic profession. *Higher Education*, 45(4), 455–476.
- Maassen, P., & Cloete, N. (2006). Global Reform Trends in Higher Education. In N. Cloete, P. Maassen, R. Fehnel, T. Moja, T. Gibbon, & H. Perold (Eds.), *Transformation in Higher Education* (pp. 7–33). Springer Netherlands. Retrieved from [http://link.springer.com/chapter/10.1007/1-4020-4006-7\\_2](http://link.springer.com/chapter/10.1007/1-4020-4006-7_2)
- Maassen, P., & Gornitzka, A. (2012). University Reform and the Nordic Model. In *National higher education reforms in a European context: comparative reflections on Poland and Norway* (pp. 111–127). Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Meyer, O. W., Boli, J., Thomas, G. M., & Ramirez, F. O. (1997). World Society and the Nation-State. *American Journal of Sociology*, 103(1), 144–181. <http://doi.org/10.1086/231174>
- Misztal, B. (2000). *Prywatyzacja szkolnictwa wyższego w Polsce: wyzwania w świetle transformacji systemowej*. Kraków: Universitas.
- Neave, G. R., & Amaral, A. (Eds.). (2012). *Higher education in Portugal 1974-2009 a nation, a generation*. Dordrecht: Springer. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1007/978-94-007-2135-7>
- Schofer, E., & Meyer, J. W. (2005). The Worldwide Expansion of Higher Education in the Twentieth Century. *American Sociological Review*, 70(6), 898–920. <http://doi.org/10.1177/000312240507000602>



Wnuk-Lipińska, E. (1996). *Innowacyjność a konserwatyzm: uczelnie polskie w procesie przemian społecznych*. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN.

Wójcicka, M. (2009). Zmiany w szkolnictwie wyższym z procesem bolońskim w tle. *Przegląd Socjologiczny*, (3), 9–30.

***Mgr Krzysztof Czarnecki - Uwarunkowania nierówności horyzontalnych w dostępie do szkolnictwa wyższego w Polsce***

Artykuł sprawozdaje wyniki badań polegających na poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie: co sprawia, że dana osoba wybiera studia na tej, a nie innej uczelni wyższej? Pytanie to jest szczególnie ważne w kontekście polskiego systemu szkolnictwa wyższego, co do którego uzasadnione wydają się być założenia o znacznym zróżnicowaniu uczelni pod względem prestiżu oraz, wynikającym między innymi ze zwiększonego dostępu do studiów, postępującym zróżnicowaniu osób podejmujących studia na poszczególnych uczelniach. Celem naukowym artykułu jest poszerzenie wiedzy na temat czynników wpływających na rozkład efektywnego popytu na studia pomiędzy uczelniami o zróżnicowanym prestiżu. Przez popyt efektywny rozumiana jest zbiorowość osób studiujących. Jego rozkład jest konsekwencją indywidualnych decyzji dotyczących tego, a) na jaką, lub jakie, uczelnie aplikować, a następnie, po procesie rekrutacyjnym, b) na której uczelni podjąć studia. Decyzje te podejmowane są w kontekście stałej podaży, czyli możliwych do wyboru uczelni o zróżnicowanym prestiżu. Na prestiż składają się jakość kształcenia i badań prowadzonych na danej uczelni, a także renoma ośrodka akademickiego, mająca wpływ na przyszłe zarobki absolwentów (a przez to na oczekiwaną stopę zwrotu z indywidualnej inwestycji w edukację na danej uczelni). Do czynników warunkujących decyzje zaliczone zostały: status społeczno-ekonomiczny (SSE), dyspozycje oraz praktyki jednostek, a także ich osiągnięcia edukacyjne. Krytyczna analiza teorii kapitału ludzkiego oraz tradycji badań nad nierównościami szans edukacyjnych, a także przeprowadzone przez Autora badania pilotażowe, pozwoliły postawić następującą hipotezę: studenci bardziej i mniej prestiżowych uczelni znacząco różnią się pod względem SSE. Jej potwierdzenie wskazuje na istnienie horyzontalnych nierówności w dostępie do szkolnictwa wyższego w Polsce, czyli sytuacji, w której część osób podejmuje studia na „gorszych” uczelniach z powodów innych niż przygotowanie szkolne (spełnianie kryteriów kwalifikacji). Interesujące jest przy tym nie tyle samo występowanie tego zjawiska, co jego zakres oraz identyfikacja czynników mających wpływ na jego występowanie, a także ich relatywnej siły. Badanie zostało przeprowadzane na populacji polskich studentów pierwszego i drugiego roku studiów I stopnia w dziedzinie nauk ekonomicznych, na uczelniach publicznych i niepublicznych w Polsce (N=1000). Weryfikacja hipotezy została przeprowadzona z wykorzystaniem modelu teoretycznego nawiązującego do teorii praktyk społecznych P. Bourdieu oraz rozpowszechnionego w socjologii edukacji schematu relacji pomiędzy strukturą, dyspozycjami a praktykami. Zmiennymi wyjaśnianymi są w nim decyzje studentów: na którą uczelnię aplikować (aspiracje) oraz na jakiej uczelni podjąć studia (wybór). Zmiennymi wyjaśniającymi są zaś różne formy kapitału: ekonomiczny, kulturowy i społeczny, a osiągnięcia edukacyjne moderują relacje pomiędzy kapitałami a zmiennymi zależnymi. Model został poddany empirycznej weryfikacji przy użyciu danych zbieranych od marca do maja za pomocą specjalnie zaprojektowanego badania ankietowego. Analiza danych została przeprowadzona przy użyciu metody modelowania równań strukturalnych oraz tradycyjnych metod statystyki opisowej.

***Dr Agnieszka Dzedziczak-Foltyń - Dialog z interesariuszami środowiskowymi na etapie projektowania reformy szkolnictwa wyższego w Polsce***

Impulsem dla proponowanych w tekście analiz jest postulat sformułowany przez Jerzego Woźnickiego podczas Kongresu Kultury Akademickiej w 2014 roku dotyczący konieczności kształtowania takiego uniwersytetu, który byłby „kreacją instytucjonalną ambicji twórców i oczekiwań interesariuszy”. Niemniej pomysł przyjrzenia się roli wybranych interesariuszy w kreowaniu polityki szkolnictwa wyższego w Polsce i projektowaniu zmian w tym sektorze, implementowanych następnie legislacyjnie, dojrzał w umyśle autorki od dawna wraz z rozwojem debaty publicznej wokół reformy szkolnictwa wyższego w Polsce zapoczątkowanej tak na dobre po 2009 roku i trwającej po dzień dzisiejszy.

Jakkolwiek by nie definiować pojęcia interesariuszy szkolnictwa wyższego (o czym będzie mowa w artykule w jego warstwie teoretycznej) - z jego dość ruchomym obecnie rozróżnieniem na interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych czy też interesariuszy wewnątrz i na zewnątrz instytucji akademickiej, w niniejszym tekście uwaga autorki koncentrować się będzie bardziej na interesariuszach wewnętrznych, reprezentujących świat akademicki (interesariuszach środowiskowych, takich jak: KRASP, Obywatele Nauki i Komitet Kryzysowy Humanistyki Polskiej). Dość typowym dla rozważań o interesariuszach jest podkreślanie roli interesariuszy zewnętrznych, zazwyczaj reprezentantów rynku pracy i biznesu, zazwyczaj w kontekście zarządzania konkretnymi uczelniami, z empiryczną tego egzemplifikacją w postaci analiz dotyczących wymiaru regionalnego czy lokalnego. Perspektywa proponowana w tym artykule jest inna. Chodzi mianowicie o wpływ interesariuszy środowiskowych na kształtowanie całościowych ram prawno-organizacyjnych dla funkcjonowania i rozwoju instytucji akademickich w Polsce - ram wynikających zarówno z aktualnej polityki unijnej wobec uczelni, jak i rodzimej specyfiki systemu szkolnictwa wyższego.

W artykule, choć mowa jest o reformowaniu szkolnictwa wyższego traktowanego jako systemu, uwaga skierowana będzie przede wszystkim na instytucję uniwersytetu, gdyż to instytucjonalne przemiany uniwersytetu stały się najbardziej „gorącym” tematem debaty publicznej w Polsce. To właśnie wokół uniwersytetu i jego roli we współczesnym świecie uformowały się dwa rodzaje dyskursów, które nazwać można pragmatyczno-rynkowym oraz idealistyczno-humanistycznym, reprezentowanych w większym bądź mniejszym stopniu przez różne ciała i ugrupowania środowiska akademickiego. Interesującym autorkę zagadnieniem są przede wszystkim postulaty wybranych interesariuszy środowiskowych oraz ich traktowanie przez głównych decydentów - MNiSW. W tekście pojawi się próba odpowiedzi na pytanie, czy poszczególne „głosy” interesariuszy antagonizują toczoną w Polsce debatę wokół wspomnianych dyskursów czy raczej służą godzeniu przeciwieństw i sprzyjają merytorycznemu dialogowi z ministerstwem, które zdecydowanie reprezentuje perspektywę pragmatyczno-rynkową. Drugim zadaniem autorki będzie odpowiedź na pytanie o naturę partycypacyjną dialogu społecznego, czyli, czy owe „głosy” interesariuszy stanowią dla głównych „twórców” polityki szkolnictwa wyższego rzeczywistego partnera w projektowaniu reformy szkolnictwa wyższego.

***Prof. Marek Kwiek - Różnice międzypokoleniowe w pracy naukowej i produktywności badawczej. Czym Polska różni się od Europy Zachodniej?***

Niniejszy tekst koncentruje się na zmianie pokoleniowej, zachodzącej obecnie w szeregach polskiej kadry akademickiej: zmianie zachowań i postaw akademickich w obrębie dwóch grup naukowców. Pierwsza z nich była socjalizowana do akademii w czasach komunistycznych, druga zaś zasilila szeregi kadry akademickiej po roku 1989.

Poddamy tu analizie odmienne wzorce pracy akademickiej, postaw akademickich i produktywności badawczej dwóch skontrastowanych ze sobą grup: naukowców poniżej czterdziestego roku życia i kadry starszej (a szczególnie profesorów tytularnych). Tekst omawia pracę akademicką w kontrastującym ujęciu „wczoraj i dziś” oraz analizuje lukę pokoleniową coraz silniej dzielącą „nas” i „ich”. Podział na „nas” (młodych) i „ich” (starszych) jest na polskich uczelniach niezwykle silny. Naukowcy przed czterdziestką są w coraz większym stopniu świadomi, że wraz z ostatnią falą reform nadszedł nowy porządek akademicki oraz że w zasadzie, po raz pierwszy od kilku dziesięcioleci, będą pozostawieni w dużej mierze samym sobie i będą musieli w większym stopniu polegać na indywidualnej i instytucjonalnej konkurencji (ale również i kooperacji), na coraz większej rywalizacji akademickiej powiązanej z prowadzeniem badań naukowych i ich finansowaniem, a wszystkiemu temu będzie towarzyszyła głębsza niepewność czy niestabilność zawodowa.

Młodemu pokoleniu naukowców wydaje się zupełnie jasne, że brak indywidualnego finansowania badań oznacza najczęściej z czasem całkowity brak możliwości prowadzenia jakichkolwiek badań. Brak badań oznacza natomiast brak publikacji naukowych, co stopniowo staje się nieakceptowalne w warunkach powstającej na naszych oczach polskiej akademii, która jest coraz silniej skoncentrowana na publikacjach. Widmo liczby i jakości publikacji – oraz powiązanych z nimi „punktów” mierzących indywidualny postęp w nauce oraz warunkujących przesuwanie się w górę po szczeblach kariery naukowej – krąży nad młodym pokoleniem.

Starsze pokolenia czują się w tym aspekcie pracy naukowej znacznie słabiej poddawane presji, niejako nie wierząc, że nowy porządek akademicki może zostać zastosowany również do nich. Nie jest to przeświadczenie bezpodstawne: nowy porządek w takiej wersji, w jakiej wyłania się z wywiadów (a nie w oficjalnej wersji krajowych i instytucjonalnych dokumentów) dotyczy starszych pokoleń kadry jedynie w marginalnym stopniu, co młodsza kadra uważa za pewną niesprawiedliwość. Wywiady pokazują jasno, że o ile „oni” funkcjonują w starym – i stopniowo zamierającym – świecie akademickim, o tyle „my” funkcjonujemy już w nowych warunkach. „Teraz” różni się coraz bardziej radykalnie od „niegdyś”, a pokoleniowa przepaść jest tak głęboka, że to być może właśnie podział pokoleniowy można określić dzisiaj jako najistotniejszy w polskim szkolnictwie wyższym.

W polskim kontekście, podobnie jak w każdym innym, „sześćdziesięciolatek jest nie tylko dwadzieścia pięć lat starszy od trzydziestopięciolatka, ale również urodził się w innej epoce, gdy wartości i dostępne szanse mogły być w istotny sposób różne” (Stephan, Levine 1992: 58). Dzisiejsi polscy naukowcy przed czterdziestym rokiem życia są podręcznikowymi przykładami naukowców zrodzonych do życia naukowego i naukowej pracy w innej epoce, cechującej się radykalnie innymi – większymi – możliwościami. Pragniemy zbadać te różnice, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym, zgodnie z bardziej ogólną obserwacją

głoszącą, że „członkowie różnych kohort mogą wykazywać różnice w zachowaniach, wartościach i zdolnościach intelektualnych” (Stephan, Levine 1992: 115). Przyjeliśmy w niniejszym tekście, że alokacja czasu przeznaczanego na kształcenie i badania powiązana jest zarówno z czynnikami indywidualnymi, jak i czynnikami instytucjonalnymi. Dla naukowców „ekonomia czasu” ma olbrzymie znaczenie (Gottlieb, Keith 1997: 416), a czas przeznaczony na badania konkuruje bezpośrednio z czasem przeznaczonym na kształcenie (oraz z czasem poświęconym na zadania związanych z administracją i służbą społeczeństwu), co prowadzi do konfliktu ról akademickich (Marsh, Hattie 2002: 611). Problem podziału czasu ma kluczowe znaczenie dla naszego badania. Całkowita ilość dostępnego czasu jest zawsze ograniczona w skali dnia, tygodnia, miesiąca i roku. Niedostatek czasu, który można by poświęcić na badania jest równie istotny w kontekście kadry akademickiej, szczególnie w Polsce, jak niedostatek przeznaczanych na nie środków publicznych. Ekonomia czasu akademickiego w Polsce różni się istotnie od ekonomii w badanych przez nas systemach europejskich, co ma potężny wpływ na pokoleniowe wzorce produktywności badawczej.

Dane empiryczne do tekstu pochodzą z 3700 ankiet polskich (i 17000 ankiet w 11 krajach Europy) oraz z 60 wywiadów pogłębionych. Między danymi ilościowymi i jakościowymi występuje oczywiste napięcie. Jednak powiązanie obu podejść, a więc wykorzystanie danych ilościowych i jakościowych, wydaje się prowadzić do bardziej zrównoważonych wyników niż każde z nich oddzielnie, zgodnie z metodologią „podejścia mieszanego” w badaniach społecznych (czyli *mixed methods research*, Caracelli, Greene 1993; Creswell, Plano Clark 2011).

***Dr hab. Radosław Rybkowski - Autonomia a rozliczalność uniwersytetu***

Historyczne początki uniwersytetu jako instytucji związane są z zagwarantowaniem jej niezależności działania. W toku dalszego rozwoju autonomia uczelni stała się jedną z fundamentalnych zasad działania instytucji szkolnictwa wyższego, w polskich warunkach chroniona normą konstytucyjną. Ale w XXI wieku uniwersytet jest zmuszony konkurować o dostęp do ograniczonych środków publicznych i prywatnych. To doprowadziło do konieczności uzasadniania przed społeczeństwem i władzą publiczną prowadzonych przez nie działań i przede wszystkim ponoszonych przez nie wydatków, czyli rozliczalności uczelni. Przeprowadzone pod egidą European University Association badania *University Autonomy in Europe* wskazały na cztery główne obszary autonomii uniwersytetów: organizacyjną, finansową, polityki kadrowej oraz akademicką (obejmującą między innymi nauczanie). W przygotowanym przez EUA zestawieniu Polska znalazła się na 13. pozycji (na 28 krajów), co lokowało ją w gronie systemów szkolnictwa wyższego o „średnio wysokiej” autonomii. Jednocześnie Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej dowodzi, że „ramy (...) autonomii wyznaczają systemy rozliczania uczelni z działalności, których celem jest przede wszystkim budowanie zaufania pomiędzy uczelniami a społeczeństwem.” Autonomia uniwersytetu nie jest więc wartością samą w sobie, ale w połączeniu z rozliczalnością tworzy podstawy społecznego kontraktu.

Korzystając z metody analizy dyskursu (zastosowanej przede wszystkim do obowiązujących w Polsce regulacji prawnych oraz dokumentów strategicznych) można przeanalizować, do jakiego stopnia autonomia uczelni służy interesom samych uczelni (czy w istocie korporacji akademickiej) a do jakiego interesom społecznym (w tym realizowaniu polityki naukowej oraz wobec szkolnictwa wyższego). Przeprowadzone badania wskazują, że obecne w Polsce rozwiązania nadmiernie akcentują autonomię, natomiast nie zostały wprowadzone skuteczne procedury rozliczalności. Odwołanie się do przykładu północnoamerykańskiego systemu szkolnictwa wyższego, ze szczególną rolą rad zarządzających, wskazuje na możliwe rozwiązania nie w pełni uświadomianego problemu.

***Dr Marcelina Smużewska - Studencki ruch naukowy we współczesnych uniwersytetach***

Celem prezentacji jest pokazanie, że podobnie jak polskim uniwersytetom potrzebne są zmiany, tak samo jest w świecie organizacji studenckich, zwłaszcza tych, które do niedawna były elitą akademii. Koła naukowe – najbardziej popularne w obrębie SRN - potrzebują refleksji nad formami działania, sposobem finansowania i redefinicji relacji z uczelnią.

SRN na uniwersytetach ma tradycję, największe doświadczenie organizacyjne i jest stosunkowo wyrazisty, co ułatwia prowadzenie badań. Materiał wykorzystany w prezentacji pochodzi z licznych wywiadów przeprowadzonych w latach 2010-2014, których opracowanie stało się także elementem wykorzystanym w pracy doktorskiej. Głównym celem samej rozprawy było prześledzenie kwestii uobecniania się tradycji w 150-letniej historii SRN, ale – niejako na marginesie – podjęto także próbę umiejscowienia i określenia roli ruchu na współczesnym uniwersytecie. W prezentacji zamierzam rozwinąć właśnie ten wątek.

Przyczyną powstania kół naukowych były braki w ofercie dydaktycznej uczelni. Nie było zajęć praktycznych, gdzie studenci mogli doskonalić umiejętności, brakowało specjalistycznego sprzętu, literatury fachowej, miejsca do nauki, kontaktu z doświadczonymi praktykami z dziedziny i – last but not least – swobody wymiany myśli. Dlatego studenci organizowali się sami (już od poł. XIX wieku), zbierali środki pieniężne i uzupełniali te braki. Działalność w kole naukowym okazywała się być często pierwszym krokiem w stronę profesjonalnej pracy badawczej (ok. 30% działaczy w II RP, 15% w PRL i mniej niż 1% w III RP). Dziś także pierwszym impulsem do działania jest odczuwanie jakiegoś braku, np. należytej jakości (dogłębności) kształcenia, konkretnych i praktycznych umiejętności, relacji "mistrz-uczeń", "bycia z ludźmi", działania na rzecz społeczności akademickiej. Motywacje wyraźnie dzielą się na dwie grupy i stanowią fundament dla powstawania dwóch typów organizacji: mikroorganizacji eksperckich nakierowanych na potrzeby własnych członków oraz tradycyjnych organizacji o celach ogólnoakademickich.

Kwestia funkcjonowania SRN przy uczelniach to tylko pozornie sprawa mało znacząca. W rzeczywistości, wielkość i kondycja SRN mówi nam sporo o jakości procesu dydaktycznego na uczelniach – czy odzwierciedla on zapotrzebowanie studentów, czy też nie dostarcza im wiedzy i umiejętności, które młodzież uważa za kluczowe. Profile działalności obecne w SRN mogą być wskaźnikami określającymi potrzeby i oczekiwania "klientów" systemu szkolnictwa wyższego. Mogłoby się więc wydawać, że im bardziej anemiczny ruch, tym lepsza, bardziej adekwatna oferta uniwersytetu i że w sumie jest to zjawisko pozytywne. Sprawa jest złożona, gdyż może to oznaczać brak jakichkolwiek warunków dla rozwoju SRN, w tym występowanie bliskiej typowi idealnemu wersji "uniwersytetu przedsiębiorczego" (słabość SRN w szkołach prywatnych to nie kwestia wyłącznie braku tradycji, ale odmiennego podejścia do studiów wyższych w ogóle). Trzeba uwzględnić także sytuację na rynku pracy i oczekiwania samych studentów wobec wyższego wykształcenia (SRN jako miejsce zdobycia dodatkowych doświadczeń "przedzawodowych" – sposób na poprawienie własnej pozycji startowej wobec konkurencji). Temat ten powiązany jest więc też z postrzeganiem miejsca i roli wykształcenia akademickiego i współczesnego uniwersytetu w społeczeństwie.

Dziś podłoże słabości ruchu tkwi przede wszystkim w jego (1) przestarzałej strukturze, (2) bogactwie alternatyw z sektora non-profit i (3) konsekwencjach umasowienia szkolnictwa wyższego oraz (4) reorganizacji toku studiów według modelu bolońskiego. Istnieje też szereg

trudności "wewnętrznych", wynikających z dynamiki "małych grup społecznych", które są wpisane w charakter tego rodzaju działalności, a więc nie da się ich wyeliminować.

W prezentacji scharakteryzuję dwa modele organizacji, odnosząc się do kwestii liczebności, ustroju, systemu finansowania, przyjętych schematów działania, problemów i czekających SRN perspektyw, żeby pokazać, że funkcjonowanie tego ruchu jest ściśle powiązane z trendami zachodzącymi w polskim szkolnictwie wyższym.



***Dr Łukasz Stankiewicz - Pułapki umasowienia – o agencji jednostek w umasowionym systemie szkolnictwa wyższego***

W okresach gospodarczych i społecznych kryzysów konsekwencje umasowienia szkolnictwa wyższego (SW) – takie jak inflacja dyplomów czy przededukowanie – stają się przedmiotem nasilonej publicznej krytyki. Jedną z jej najczęściej spotykanych odmian przypisuje odpowiedzialność za te problemy nieracjonalności samych studentów, których decyzje edukacyjne są podejmowane pod wpływem „kulturowego mitu” wykształcenia, a nie realistycznej oceny sytuacji absolwentów na rynku pracy.

Celem mojego wystąpienia będzie rozpatrzenie przebiegu umasowienia z perspektywy jednostkowej agencji, a dokładnie, pokazanie, w jaki sposób negatywne konsekwencje umasowionego wykształcenia są wynikiem jednostkowo racjonalnych decyzji zdobywających je jednostek. Argumentuję, że umasowienie posiada wiele cech społecznej pułapki, tzn: kaskadowego procesu społecznego, w którym indywidualna racjonalność generuje stany suboptymalne z perspektywy wspólnoty społecznej. Moim celem jest też pokazanie, w jaki sposób elementy składowe procesu umasowienia – rozwój SW ekstensywny (polegający na wzroście poziomu skolaryzacji na poziomie wyższym) i intensywny (hierarchizujący sektor SW w odpowiedzi na popyt na edukacyjny prestiż) są w różnym stopniu poddane tej logice.

Paradoksalna natura społecznych pułapek może uniemożliwiać realistyczne rozpatrzenie jak ingerencje z poziomu polityki państwa czy posiadającego cele perswazyjne dyskursu publicznego wpływają na dobrobyt wspólnot i jednostek. Mam nadzieję, że moje wystąpienie pomoże w lepszym zrozumieniu zarówno logiki rozwoju systemów SW, jak i niezamierzonych konsekwencji działań społecznych, które ich dotyczą.

***Dr Krystian Szadkowski – Poza uniwersytet-fabrykę. Warunki możliwości funkcjonowania „transnarodowego stowarzyszenia kapitałów” w globalnym i lokalnym krajobrazie szkolnictwa wyższego.***

Na gruncie krytycznych badań nad szkolnictwem wyższym dużo miejsca poświęcono dyskusji nad, bardziej retoryczną niż analityczną, figurą uniwersytetu jako fabryki. Z założenia miało być to pojęcie skupiające jak w soczewce wszystkie negatywne zmiany odczuwane przez kadre akademicką, a związane ze współczesnymi transformacjami instytucji uniwersytetu. W rzeczywistości jednak przyczyniło się przede wszystkim do hipostazowania mechanizmów właściwych dla prywatnych przedsiębiorstw na warunki pracy w uczelniach publicznych, uniemożliwiając produktywne wyjaśnienia zachodzących procesów.

W niniejszym artykule, bazując przede wszystkim na ustaleniach Marksowskiej krytyki ekonomii politycznej oraz badaczy szkolnictwa wyższego głównego nurtu, dokonuję przemieszczenia problemu, pytając raczej o to, gdzie w globalnym krajobrazie szkolnictwa wyższego ulokowany jest kapitał. Oraz dalej o to, jak procesy jego pomnażania wpływają na codzienne doświadczenie pracy akademickiej, zarówno na prywatnych, jak i publicznych uczelniach. W umocowaniu moich rozważań posługuję się sformułowanym przez Richarda Halla pojęciem „transnarodowego stowarzyszenia kapitałów”. Choć wyróżniamy trzy frakcje tego stowarzyszenia (kapitał produkcyjny, finansowy, handlowy), w niniejszym artykule, uwaga skupiona zostaje szczególnie na konsekwencjach aktywności quasi-monopolistycznego kapitału wydawnictw naukowych dla warunków wykonywania pracy akademickiej. Kluczem do wyjaśnienia dominującej pozycji tak rozumianego kapitału handlowego nad polem akademickim czynię pojawienie się globalnych rankingów uniwersytetów.

W literaturze przedmiotu obszary rynku wydawniczego czasopism naukowych i globalnych rankingów traktowane były dotąd rozłącznie. Pierwszy z nich na gruncie krytycznych badań nad szkolnictwem wyższym analizowany był zazwyczaj w Marksowskich kategoriach alienacji, wywłaszczającej akumulacji, groźby czy utowarowienia dóbr wspólnych. Globalne rankingi krytykowane były przede wszystkim za braki metodologiczne, arbitralny dobór kryteriów, cementowanie hegemonii amerykańskich i brytyjskich uniwersytetów, reprodukcja istniejących hierarchii między regionami i instytucjami. W przekonaniu wielu badaczy globalne rankingi nie mierzą tego, co na współczesnych uniwersytetach najbardziej się liczy, ale liczą to, co daje się zmierzyć. W tym miejscu właśnie rozwój globalnych rankingów, za pośrednictwem dwóch indeksów czasopism komponowanych przez prywatną firmę Thomson Reuters (SCI, SSCI), łączy się z dynamiką rozwoju globalnego kapitału handlowego. Artykuł, wskazując na ten punkt przecięcia dwóch obszarów, pomyślany został jako wypełnienie luki w istniejącej literaturze przedmiotu.

W ostatniej części rozważania zostają przeniesione na realia polskiego systemu szkolnictwa wyższego. Choć wydaje się, że nawet wiodące instytucje szkolnictwa wyższego w Polsce w niewielkim stopniu przejmują się globalnym wyścigiem o prestiż, to zarówno przy formułowaniu strategii umiędzynarodowienia polskiego systemu szkolnictwa wyższego, jak i w dyskusjach wspólnoty akademickiej czy szerzej, w sferze publicznej, stanowią one istotny punkt odniesienia. Twierdzę, że obecne kryteria ewaluacji jednostek naukowych w Polsce pośrednio sprzyjają zarówno przesuwaniu się polskich instytucji w globalnych rankingach, jak i stwarzają dogodne warunki dla podporządkowania pracy akademickiej interesom globalnego

kapitału handlowego. Ocena tego zjawiska, jak i dyskusja nad jego realną skalą zostają jednak wyłączone z obszaru zainteresowania niniejszego artykułu.

***Dr Krzysztof Wasielewski - O kłopotach w badaniu niepowodzeń edukacyjnych na studiach wyższych w Polsce. Dylematy terminologiczne, metodologiczne i systemowe***

Bez większych kontrowersji można powiedzieć, że przemiany szkolnictwa wyższego w Polsce po 1989 roku miały w znacznej mierze charakter spontaniczny (niekontrolowany) Na fali powszechnego przyzwolenia - wynikającego ze społecznych potrzeb i oczekiwań - nastąpiła prywatyzacja sektora szkolnictwa wyższego, a także niejako w konsekwencji jego umasowienie. Wraz ze zwiększającym się zapotrzebowaniem na kształcenie wyższe, zwiększał się napływ do systemu osób z grup do tej pory marginalizowanych bądź z różnych względów niemogących studiować. Radykalnie zwiększyły się też szanse na podjęcie przez młodzież studiów wyższych. Procesom tym sprzyjał brak jasno określonej polityki edukacyjnej, której rysem charakterystycznym na przełomie wieków były: pełna otwartość szkolnictwa wyższego dla maturzystów oraz spadające standardy dydaktyczne. Do stopniowych zmian w tych obszarach przyczyniły się kolejne zmiany w prawie, które w znacznej mierze miały charakter dostosowawczy wynikający z wejścia polskiego szkolnictwa wyższego do Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, a także procesy spontaniczne będące efektem zmian w postrzeganiu wartości wyższego wykształcenia, preferencji maturzystów, aspiracji zawodowych studentów, zmian na rynku pracy czy niżu demograficznego. Procesy te znacząco skomplikowały trajektorie edukacyjne młodzieży w ramach nowej struktury studiów, a także naraziły uczelnie na niespotykane dotąd problemy natury organizacyjnej. Wśród tych najważniejszych wymienić należy: możliwość studiowania kompletnie różnych kierunków studiów na różnych stopniach oraz relatywną łatwość w zmianie uczelni, a nawet kierunku studiów, a w konsekwencji uwypukliły zjawisko niepowodzeń edukacyjnych w studiach wyższych. Przyczyniły się również do trudności w badaniu niepowodzeń edukacyjnych w studiach wyższych. Niniejszy artykuł jest próbą pokazania istniejących problemów w badaniu zjawiska niepowodzeń edukacyjnych (odpadu). Egzemplifikację stanowić będzie analiza niepowodzeń edukacyjnych w studiach na Wydziale Humanistycznym UMK w Toruniu.